

2. Шаблій О.І. Математичні методи в соціально-економічній географії. – Львів: Світ, 1994
3. Хрущев А.Т. География промышленности СССР. – М.: Высш. шк., 1990
4. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії – Одеса: Астропринт, 2001
5. Barber G.M. Elementary Statistics For Geographers. – New York London The Guilford Press, 1988
6. Грицевич В.С. Економіка адміністративних районів в системі обласного регіону. теорія і методологія математичної географії // Соціально-економічні та екологічні проблеми розвитку адміністративних районів. Ч.1 – Львів, 1997. – С. 36-42
7. Грицевич В.С. Математико-географічні аспекти територіальної спеціалізації в економічній системі регіону // Регіон у системі нових економічних і правових відносин. Матеріали Всеукр. наук. конф – Івано-Франківськ, 1998. – С. 99-101
8. Грицевич В.С. Математична соціально-економічна географія як теоретична база вдосконалення регіонального управління // Регіональна політика України: наукові основи, методи, механізми. Ч.2. – Львів, 1998 – С. 133-137.
9. Україна у цифрах у 2000 році. Короткий статистичний довідник / за ред. О.Г.Осауленка – К.: Держкомстат України, 2001.

Summary

Volodymyr Hrytsevych. MATHEMATICAL-GEOGRAPHICAL VALUATION OF ECONOMIC SPECIALIZATION OF REGION

Critical analysis of the existing approaches to definition of specialization of a region is made. The author's mathematical-geographical and, in particular, centrographical approach is offered. Concept of interbranch orientation of a region is offered.

УДК 911.5+502.7 (477.75)

Мирослава ПИТУЛЯК, Микола ПИТУЛЯК,
Ольга БЕЛЬСЬКА

ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ПІВДЕННОГО КРИМУ

Територія України характеризується відмінностями рекреаційно-ресурсної бази та попиту на рекреаційні послуги. Найбільшою освоєністю, розвитком і удосконаленням структури рекреаційного господарства відзначається кримський регіон, в межах якого рекреація є провідною галуззю спеціалізації. На нього припадає понад 35% санаторно-курортного фонду, 30% будинків відпочинку та пансіонатів і близько 18% турбаз України.

Розвиток рекреаційного господарства Криму стає одним із пріоритетних напрямів. Воно базується на використанні мінеральних вод (з потенційним дебітом 30 тис м³/добу), лікувальних грязей (24 млн м³), пляжів (протяжність 517 км), кліматичних і ландшафтних ресурсів, а також пам'яток історії і культури.

Всього в Криму нараховується близько 800 рекреаційних закладів (санаторіїв, пансіонатів, турготелів, дитячих таборів та ін.), з них 40% функціонують цілий рік. Кількість місць в рекреаційних закладах Криму у 1998 році становила 135,5 тис. місць [1].

Протягом 1990-1996 рр. зовнішній рекреаційний потік до Криму змінювався від 6 до 8,5 млн. чол. за рік, в тому числі відпочивало і лікувалось за курсівками від 1,5 до 1,9 млн. чол. У 2000 р. в Криму відпочивало 4 млн. осіб (таблиця 1).

У функціональній структурі рекреаційних закладів Криму виділяють – оздоровчі заклади (будинки відпочинку, пансіонати, бази відпочинку, турбази та ін.). Їх частка становить 72% всіх місць рекреаційної сітки. Частка закладів профілактичного лікування (санаторії та пансіонати з лікуванням), становить 30%. Санаторії розташовані переважно на

Південному березі Криму (ПБК) та в Євпаторії [2].

Але, якщо ПБК спеціалізується на лікуванні дорослого населення, то курорт Євпаторія дитячий. Частка місць в дитячих санаторіях м Євпаторії становить 73% від загальної ємності санаторіїв на курорті, а на ПБК ця частка становить 12% [6].

Таблиця 1

Динаміка чисельності і місткості рекреаційних закладів Криму (без дитячих оздоровчих таборів)

Показники рекреаційних закладів	Роки				Відношення 2000 до 1990 рр., %
	1990	1993	1996	2000	
Кількість рекреаційних закладів	508	498	495	493	97,0
Місткість рекреаційних закладів	159,5	157,9	134,2	135,5	85,0
Кількість відпочиваючих в санаторіях, турбазах і в ін рекреаційних закладах, тис. чол.	2213,2	1866,4	1293,1	988,0	44,6
Кількість закладів для сімейного відпочинку	303	307	337	349	115,2
Кількість місць в рекреаційних закладах для сімейного відпочинку, тис. місць	74,0	76,7	79,1	86,6	117,0
Кількість сімей, що відпочивали	850,2	810,2	654,1	635,3	74,7

Особливе місце в Криму займають санаторії та пансіонати з лікуванням. У 1998 році їх лікувалося 137 з загальною місткістю 58,1 тис. місць в тому числі 73 тис. місць цілодобової дії. В санаторіях і пансіонатах з лікуванням пройшли профілактичне лікування 442 тис. чол.

Популярністю у відпочиваючих користуються санаторії і пансіонати, що лікують [4] неспецифічні захворювання органів дихання (ПБК, курорти степової приморської зони в теплу пору року), туберкульоз легень (ПБК), цереброваскулярні захворювання (ПБК), захворювання центральної нервової системи; захворювання периферичної нервової системи (мм. Євпаторія, Саки); захворювання опорно-рухового апарату (мм. Євпаторія, Саки), серцево-судинні захворювання (ПБК, м. Саки); гінекологічні захворювання (мм. Євпаторія, Саки), захворювання органів травлення (мм. Феодосія, Саки).

Зараз на території Криму, можна виділити такі види і цикли рекреаційної діяльності: лікувальний (кліматолікувальний, таласотерапія), оздоровчий (купально-пляжний, оздоровчо-прогулянковий); спортивний (альпінізм, спелеотуризм піжний туризм); науково-пізнавальний (екскурсійно-пізнавальний, природничо-пізнавальний, історичний туризм, етнографічний); конгресний, меморіальний.

Лікувальний цикл. Цикл кліматолікування базується на кліматичних ресурсах досліджуваного району. Географічне положення ПБК, захищеність його від холодних витрів і вплив незамерзаючого Чорного моря сприяє формуванню в регіоні особливого типу клімату.

Рослинність, що вкриває схили Кримських гір, виділяє фітонцидні сполуки, які активно впливають на організм людини. Море насичує повітря морськими солями і аеріонами. Рослини і море спільно перетворюють узбережжя в гігантський природний інгаляторій [4].

Таким чином знаходяться у Великій Ялті навіть без спеціальних кліматопроблем, хворий отримує курс аеро-, іоніо- і таласотерапії.

У теплий період року на перший план в оздоровленні на території регіону виходять

сонячні ванни і морські купання. Значну роль відіграє інгаляційна аеротерапія, в тому числі у вигляді сну біля моря, під час прогулянок по березі моря, в лісопарковій зоні

У холодний період в повній мірі зберігає своє значення аеротерапія, оскільки кондиціонує для моря на атмосферу здійснюється постійно, схили Кримських гір покриті переважно хвойними лісами, а в парках багато хвойних та вічнозелених листяних рослин. Кліматичні умови ПБК в цей період забезпечують значне зниження навантаження на організм, перш за все – на органи дихання і відкриті ділянки тіла. Це позитивно впливає на хворих з легеневиими та нейросудинними захворюваннями, в яких поставлені механізми термоадаптації. Таким чином, кліматотерапія на ПБК можлива цілорічно

У Ялті лікують хронічні специфічні (туберкульоз) та неспецифічні (хронічний бронхіт, пневмонія, бронхіальна астма), бронхолегеневі захворювання, нейроциркуляторну дистонію, гіпертонічну хворобу I-II стадії, судинні захворювання головного мозку на початкових стадіях [4]

Велике значення на кліматичних курортах має геліотерапія, для якої придатні місяці – з квітня по вересень.

Кліматолікування успішно застосовується у різних санаторіях Великої Ялти.

Фітолікувальний цикл базується на використанні фітолікувальних ресурсів, до яких відносяться масиви лісових і паркових насаджень які насичують повітря киснем і фітонцидами.

Фітотерапія, крім аеротерапії лікувальним лісовим повітрям, включає лікування захворювань аромотерапії ефірними оліями, аплікацій трояндовим, шавлієвим, лавандовим воском, ванн, ароматизованих лавандою, шавлією і масажу з рослинними біододатками

Крім того при серцево-судинній недостатності, туберкульозі легень, бронхітах, велике значення має використання фрукто- та виноградолікування [3]

Таласотерапія – це вплив на людський організм всіх факторів моря. За хімічним складом морська вода подібна до сироватки крові людини, має таку ж кислотну реакцію, містить всі солі, що і кров людини, а хлористого кальцію, кальцію та натрію – майже в тих самих співвідношеннях. Морську воду використовують для полоскання при захворюваннях верхніх дихальних шляхів, рекомендують пити при деяких захворюваннях шлунка і кишківника.

Оздоровчий цикл. Морська вода – дуже лікувальний фактор. Вона містить в собі майже всі елементи таблиці Менделєєва. Всі життєво важливі мікроелементи – мідь, цинк, марганець, йод, бром, фосфор – при купанні засвоюються безпосередньо через шкіру

Унікальний ефект будь-якого купання – гідромасаж, на морі досягає максимуму. Вода здійснює тиск на тіло, при цьому всі м'язи перебувають в роботі, зростає їх еластичність

Ходіння босоніж по галькових пляжах замінює точковий масаж шиагсу [4]

Морські купання широко використовуються для лікування захворювань серцево-судинної, нервової, дихальної систем людського організму у всіх оздоровництвах Великої Ялти.

Оздоровчо-прогулянковий цикл. Особливу роль у цьому циклі відіграють стежки відпочинку і здоров'я – Сонячна, Богдінська, Штангівська, Курчатівська, Раєвського, Таракатинська.

Також діє сітка планових туристичних маршрутів на іг Атбаш Ай-Петрі, Віляр-Бурун, Кемаль-Егерек перевал Гурзуфське Сідло Нікітський перевал.

Найбільш цікавим для туристів, що відвідують Велику Ялту є пам'ятки природи

Спортивний цикл. Спортивний туризм в Криму розвивається з кінця XIX століття. Набули розвитку такі види туризму, як пішохідний, спелеотуризм, кінний туризм, спортивний альпінізм, аквалангізм і підводне орієнтування, підводне полювання, спортивне орієнтування, плагеризм який вперше в нашій країні зародився в Криму.

Спортивний, учбово-тренувальний та пізнавальний інтерес мають печери Дружба

Каскадна, Каскадна-2, Уральська, Емпірична

Для розвитку лижного туризму є сприятливі умови в зимовий період у горах. Стійкий сніговий покрив на Ай-Петрі тримається з середини грудня до квітня. Цей період найкращий час для лижних прогулянок. Однак лижний спорт в Криму не отримав належного розвитку, оскільки у зв'язку з частими відлигами та безлісних ділянках сніг кілька разів протягом холодного періоду тоне повністю або на 50-70%.

Науково-пізнавальний цикл. У ньому виділяють екскурсійний цикл, який ділиться на два типи – природно-пізнавальний і культурно-пізнавальний.

На території Великої Ялти функціонує 3 бюро подорожей та екскурсій. Це Алуштинське, Ялтинське, Гурзуфське, які пропонують екскурсії до Масандровського палацу, "Полян казок", Алуштинський палацо-парковий ансамбль, Лівадію, Нікітський ботанічний сад, поїздки в Місхор, Симеїз тощо. Кожне бюро пропонує свої екскурсії.

Конгресний туризм. Велика Ялта здавна є місцем проведення наукових конференцій, семінарів, симпозіумів та нарад. Тут є унікальні наукові лабораторії, де проводяться дослідження, що не мають аналогів в Україні. Тому багато спеціалістів прагнуть побувати там та взяти участь у дослідженнях.

Конгреси проходять у інституті винограду і вина "Магарач" – провідному науково-дослідному закладі виноробної галузі. Наукові контакти підтримуються з 15 зарубіжними країнами. Іде обмін науковими працями з іншими закладами. Ряд винаходів інституту запатентовані в Іспанії, Югославії, Канаді, Болгарії.

Національний науковий центр – Державний Нікітський ботанічний сад, що займається селекцією нових рослин, охороною природи та генофонду рідкісних видів, паркознавством, збереженням екологічних особливостей курортів Криму.

Інститут фізичних методів лікування та медичної кліматології ім. Г.М. Сеченова, є важливим науковим центром де вивчають вплив клімату Криму на організм людини, розробляють методи комп'ютерної діагностики та прогнозування ефекту лікування.

Природні та культурно-історичні ресурси Криму сприяють розвитку різноманітних видів циклів рекреаційних занять – оздоровчо-спортивного, лікувального, пізнавального. Разом з цим тут є умови для розвитку таких видів рекреаційних занять як вітрильний спорт, дельтапланоризм, кінний спорт, фототуризм, фестивальний туризм.

Розвиток рекреаційної сфери Криму потребує вирішення багатьох проблем рекреаційного перевантаження одних районів і недовантаження рекреаційних ресурсів в інших, дефіцит трудових ресурсів в сезон шк. висока вартість рекреаційних послуг. Найбільшою проблемою, від вирішення якої залежить розвиток рекреаційної сфери Південного Криму в майбутньому є адаптація рекреаційних підприємств до ринкових умов.

Література:

1. Кудрявцев В.Б., Шумский В.И. Рекреационное хозяйство Крыма. – Симферополь. Таврия, 1992. - 45 с.
2. Побірченко В.В. Ринкові аспекти структурно-функціональної адаптації рекреаційної системи Криму // УГЖ, 1998 №2. – С. 50-53
3. Северинов С.С. В Крым на отдых. Справочник – Симферополь. Таврия, 1995. – 96 с.
4. Сравнительная медико-климатическая характеристика основных курортных местностей Черноморско-Средиземноморского региона. Приложения к научно-практич. дискуссионно-аналитическому сборнику «Вопросы развития Крыма» - Симферополь, 1989. - 144 с.
5. Твердохлебов И.Т., Шумский В.М. Экономико-географическая оценка рекреационного потенциала Крыма // Региональное использование и охрана курортных и рекреационных ресурсов Крыма – Киев: Наукова думка, 1982. – 138 с.
6. Матеріали Кримського управління статистики, Держкомстатистики АР Крим, 2000 р.

Summary:

THE FUNCTIONAL STRUCTURE OF RECREATIONAL SYSTEM OF THE SOUTH CRIMEA

Recreational resources of the South Crimea leads to the development of various kinds of the recreation; improvement of a health point treatment and cognitive facilities. In this region recreation is the main branch.

УДК 338.486

Людмила УЗІЙ

ВИКОРИСТАННЯ ПАМ'ЯТОК КРЕМЕНЕЦЬКО-ПОЧАЇВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНОГО ЗАПОВІДНИКА ЯК ОБ'ЄКТІВ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ВОЛИНІ

З метою створення сприятливих умов для розвитку туристичної та курортно-рекреаційної сфер, збільшення обсягів надання туристичних послуг указом Президента України від 11 березня 2003 року №207/2003 "Про деякі заходи щодо розвитку туристичної та курортно-рекреаційної сфер України" Раді Міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям доручено розробити комплексні плани розбудови регіональних центрів пріоритетного розвитку туристичної та курортно-рекреаційної сфер.

Одним з перспективних регіонів розвитку туризму в Україні є Волинь. Проблемою досліджуваного регіону є недостатня кількість інформації про природні та архітектурні пам'ятки Волині (в тому числі півночі Тернопільської області) з точки зору наукового обґрунтування їх як об'єктів туризму. За останні десятиліття систематичне дослідження території проводить у монографії "Кременеччина від давнини до сучасності" науковець, співробітник Кременецького краєзнавчого музею Гаврило Черняхівський [4].

Регіон є недостатньо дослідженим в плані використання об'єктів туристичної сфери та розвитку туристичних зв'язків із залученням інвестицій у розвиток туристичної індустрії.

Завданням статті є дослідження сприятливих геологічних, кліматичних особливостей, унікального багатства природних заповідних місць та вигідності географічного розташування досліджуваної території для створення передумов формування механізму функціонування туризму на Волині.

До об'єктів туризму належать історико-архітектурні пам'ятки Кременця і Почаєва, збереження яких є першочерговим завданням в розвитку туристичної сфери Волині.

Кременець – одне із найдавніших міст України і наймальовничіших куточків Європи. Його називають „Золотим намистом” України. Ще в сімдесятих роках двадцятого століття Кременець разом з Почаєвом були занесені у реєстр 39-ти заповідних міст.

Унікальне багатство природних заповідних місць, поєднання сприятливих геологічних, кліматичних особливостей та вигідність географічного розташування створюють передумови для формування механізму функціонування туризму в даному регіоні.

Враховуючи виняткову цінність історичних та архітектурних пам'яток у містах Кременця і Почаєва Тернопільської області, з метою їх збереження і подальшого використання Кабінет Міністрів України 29 травня 2001 року підписав Постанову й оголосив їх Кременецько-Почаївським державним історико-архітектурним заповідником з віднесенням його до сфери управління Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики. Таким чином цей заповідник став шостим в Україні подібного спрямування.